

EL PENEDÈS DINS EL MERCAT CREDITICI A LLARG TERMINI DE BARCELONA (SEGLE XIV). NOVES APORTACIONS

DANIEL RUBIO I MANUEL

*L'any passat vàrem presentar una comunicació sobre el mateix tema;
en aquesta segona part, però, hem canviat completament
l'enfocament i hem aprofundit l'anàlisi.*

*Basant-nos en set criteris, hem cercat la petjada que el Penedès
deixà en el mercat de rendes barceloní, comparant-lo amb altres
zones al voltant de Barcelona. El resultat és sorprenent: malgrat tenir
una migrada presència en nombre de documents, quan veiem la
quantitat de diners que representen, el Penedès, i en especial l'Alt
Penedès, es revelen com una veritable potència com a ofertants de
capital (compradors de rendes). I això és més interessant en adonar-
nos que Barcelona necessita, ben al contrari, captar demandants de
crèdit per compensar el seu excés d'oferta.*

EL PENEDÈS DINS EL MERCAT CREDITICI A LLARG TERMINI DE BARCELONA (SEGLE XIV). NOVES APORTACIONS

INTRODUCCIÓ

L'any passat vàrem presentar una comunicació sobre el mateix tema. No insistirem ara sobre les formes documentals que prengué el crèdit a llarg termini. Només direm que l'aparició dels violaris i dels censals morts van possibilitar l'organització d'un mercat especialitzat de crèdit a llarg termini, un mercat de rendes que aconseguí d'augmentar el volum de diner circulant en forma espectacular, invertint la tendència deflacionista del moment.

Aquesta comunicació varia substancialment l'enfocament de la precedent: en lloc de fixar-nos en la vegueria de Vilafranca, hem fet l'estudi comarca per comarca. Hem reduït els criteris de selecció a set: Lloc on es fa el document, llocs d'origen del venedor i del comprador, lloc d'origen del fiador, dels ostatges o bé el lloc on es comprometen a tancar-se en cas d'impagament, el lloc on se situa el bé obligat especialment, el lloc d'origen dels testimonis del document i, per últim, el valor econòmic de les vendes. La reducció era necessària perquè, com es veurà, hem aprofundit molt en l'anàlisi de cada un dels temes. Mantenim, però, l'anacronisme metodològic, és a dir que, malgrat estudiar documentació generada al llarg de quaranta anys (1347-1387), l'anàlitzem com si veiéssim un sol dia de mercat. L'escàs nombre de referències no permet cap estudi diacrònic, per desgràcia.

Una precisió sobre la mostra: abraça 552 documents, alguns dels quals són dobles (vendes de censal mort i de violari alhora); si separem aquests documents en els seus components tindrem 588 vendes. És per això que a l'hora de fer la valoració econòmica prenem com a referència les 588 vendes i no els 552 documents, com fem en altres apartats. També hem d'assenyalar que el nombre de referències (2.442) és molt superior al de documents, ja que en un mateix document es fa referència a múltiples llocs i ens ha servit com a dada de referència en algun apartat.

En aquest treball estudiarem les comarques situades a quatre zones al voltant de Barcelona, formant tres anelles entorn de la ciutat. La primera anella la forma la comarca del Barcelonès, la qual, juntament amb la ciutat constituïran la zona 0. La segona anella la formen les quatre comarques que envolten el Barcelonès: Baix Llobregat, Maresme, Vallès Occidental i Vallès Oriental, que constituïran la zona 1. La tercera anella (incompleta) abraça dues zones més. Una, zona 2, és formada per les tres comarques penedesenques (Alt i Baix Penedès i Garraf), a més de l'Anoia. L'afegitó de l'Anoia es basa en dos criteris: d'una banda, la zona 1 té quatre comarques i es veia convenient que també en tinguessin quatre les altres zones, i, al mateix temps, bona part de l'Anoia pertanyia a la vegueria de Vilafranca, així que considerem acceptable definir la zona 2 tal i com ho hem fet.

Evidentment, aquí hem arribat al veritable objectiu del nostre estudi, que és el Penedès, però com que partim del mercat barceloní, no podem fer una comparació directa, sinó que hem de cercar una zona equiparable al Penedès per valorar acuradament el seu paper dins del mercat barceloní. La zona de comparació, zona 3, ha d'estar dins d'aquesta tercera anella, i si anem massa cap a orient ens trobem amb altra gran ciutat, Girona, que distorsionaria excessivament la nostra visió, així que les quatre comarques útils que encara entrem dins d'aquesta són: el Bages, el Berguedà, l'Osona i el Solsonès.

LLOC ON ES FA EL DOCUMENT

El 93,7% dels documents està datat a Barcelona i el 0,91% està datat dins la comarca del Barcelonès, però fora de Barcelona (de fet, sempre que parlem del Barcelonès s'haurà d'entendre aquesta exclusió). L'1,09% està datat dins la zona 1, el 0,36% està datat dins la zona 2, l'1,09% ho està dins la zona 3 i, finalment, hi ha un 2,9% dels documents que estan datats en un altre lloc, o bé no estan datats.

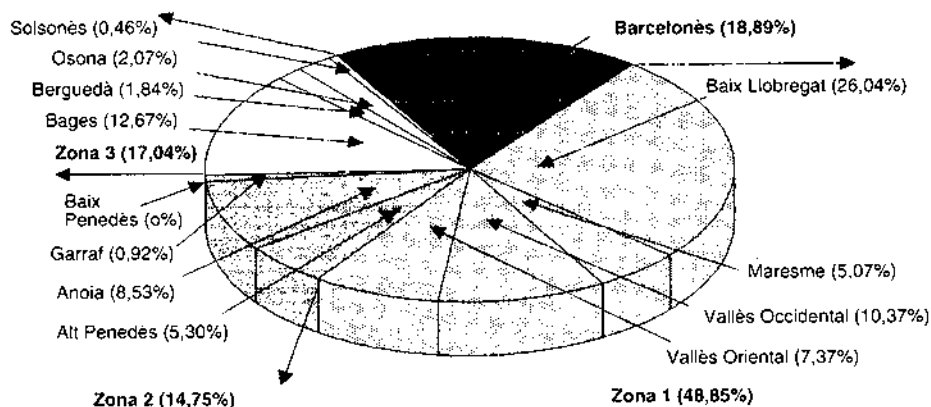
Al marge del pes predominant de Barcelona, cal remarcar que el pes del Barcelonès i de la zona 1 s'adiu amb la hipòtesi de les anelles, però el pes de la zona 3 resulta excessiu, més si el comparem amb la feblesa de la zona 2, encara que resulta menys sorprenent si anem més al detall i veiem que la totalitat dels documents datats a la zona 3 provenen del Bages i dels voltants del monestir de Montserrat. Que un document barceloní es dati fora de Barcelona significa que el notari (o, més freqüentment, un escrivà jurat en el seu nom) ha de desplaçar-se fins al lloc de la datació. És més una qüestió de preeminència, de privilegi, que no d'economia.

NOMBRE DE REFERÈNCIES A LES COMARQUES ESTUDIADAES

Hom podria pensar, doncs, que el lloc on es fa el document és Barcelona precisament perquè parlem del mercat barceloní, i que els documents es feien en aquella ciutat.

Al marge de l'origen dels actors documentals. En part és veritat: si ens fixem en el nombre total de vegades que es fa referència a Barcelona, el seu percentatge davalla fins al 82,2%. Així el lloc que els barcelonins deixen als altres en el seu mercat és inferior a una cinquena part, que al seu torn es divideix de la manera que es pot veure al gràfic 1:

Gràfic 1: Referències totals (exclosa Barcelona)

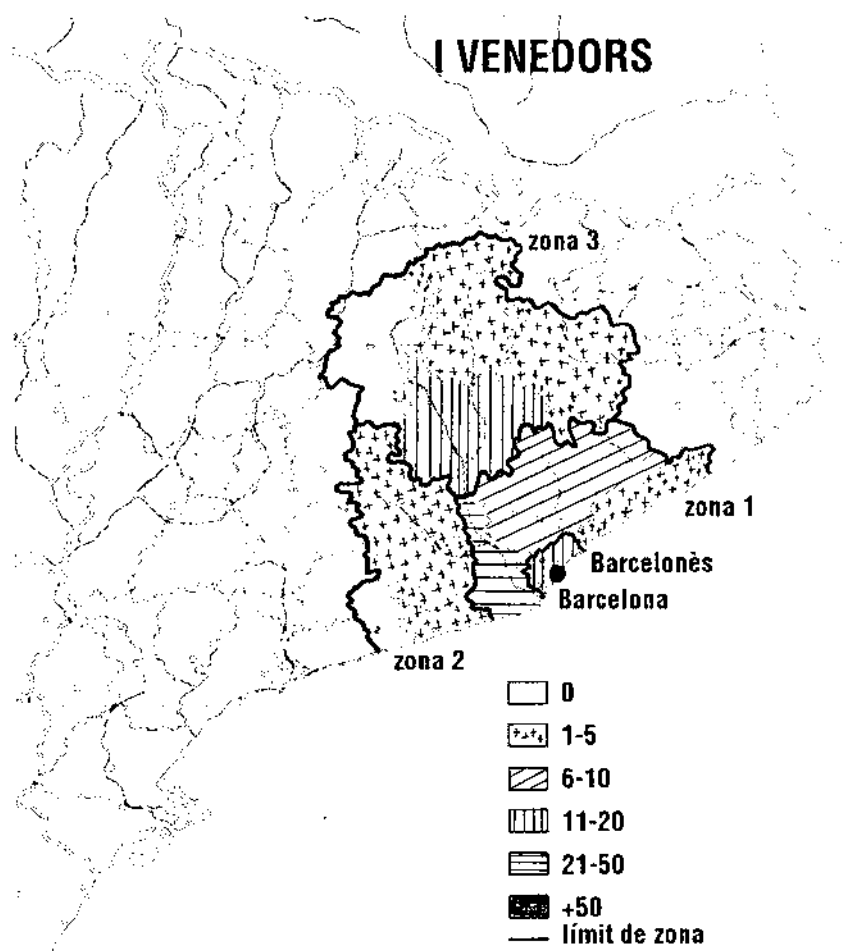
Dins d'aquest pastís que representa una cinquena part del total (434 referències), encara el Barcelonès s'emporta prop de la cinquena part, un 18,89%. La zona 1, com era d'esperar, representa gairebé la meitat del total (48,85%), però, tot i ser un xic més allunyada que el Penedès, la zona 3 té un pes superior a aquest, el 17,04% enfront del 14,75%. La causa d'això és l'inusitat pes del Bages, sorprenent per a una comarca relativament allunyada de Barcelona. No hi ha dubte que la influència del monestir de Montserrat es fa sentir, però, no ens precipitem i continuem l'anàlisi abans de treure conclusions.

ELS VENEDORS

A continuació ens recolzarem en una sèrie de mapes que hem elaborat en funció del nombre de referències a cada comarca en el conjunt dels 552 documents de la mostra per a cinc dels criteris estudiats: venedors, compradors, fiadors/ostatges, hipoteca i testimonis. A causa de la migradesa de les dades i al seu molt desigual repartiment, hem optat per una escala geomètrica en lloc d'una d'aritmètica. D'aquesta manera donem més importància a les dades petites que són les que més ens interessien. De vegades, però, haurérem de fer referència a les dades concretes per afinar l'anàlisi.

Al primer (veure el mapa I) es dibuixa una estructura de la zona 0 que no es mourà en els gràfics ulteriors: Barcelona sempre tindrà més de 50 referències i el Barcelonès entre 11 i 20. Les altres zones, en canvi, variaran continuament llur pes en funció del criteri demanat. En el cas dels venedors, veiem que són més abundants al Baix Llobregat que a la resta, més abundants fins i tot que dins el Barcelonès, i en canvi els venedors provinents del Maresme són pocs; més que a la segona anella semblaria pertànyer a la tercera i aquesta impressió es reforçarà a mesura que veiem els altres mapes.

En canvi, el Bages, per la seva incidència en el conjunt dels mapes, semblaria més pertànyer a la segona anella que no a la tercera. Ja ens hem referit al pes del monestir de Montserrat, que acapara més d'una tercera part de les vendes provinents del Bages, però ens hem de preguntar si això sol pot explicar el comportament del Bages, o si hi ha altres factors que puguin donar-li major pes del que en un principi pensàvem. De fet, el Bages no només supera el

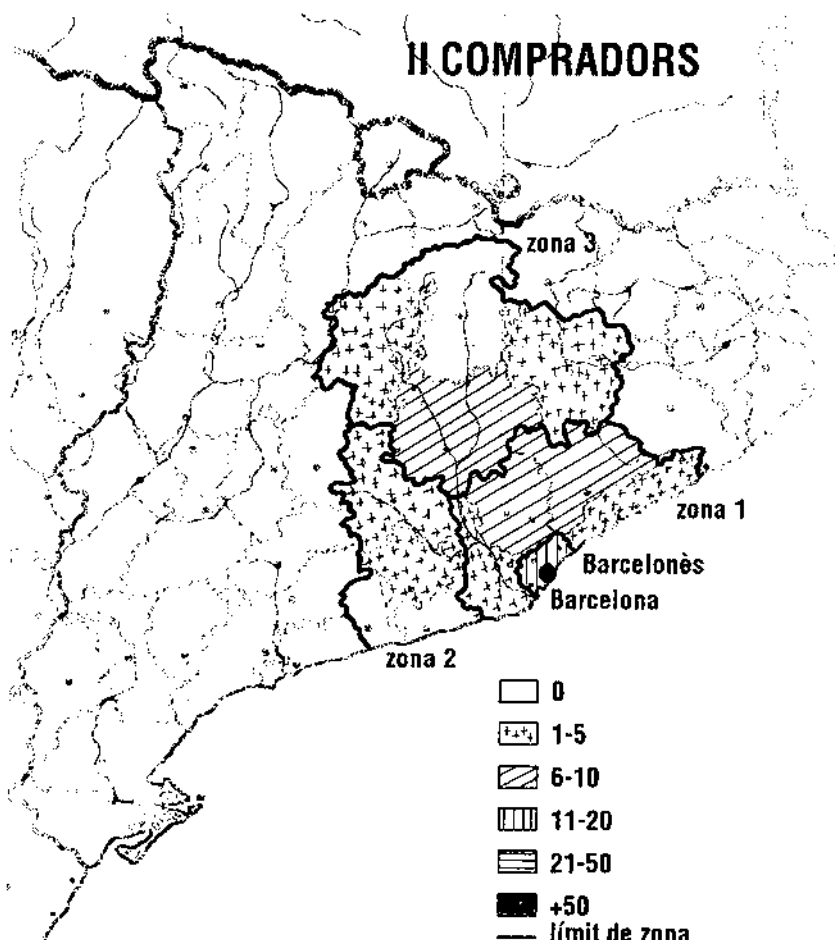

Maresme, sinó ambdós Vallès, i ell sol abraça el 2,71% de les referències, mentre que tota la zona 2 només arriba a l'1,99%.

El Penedès té una fluixa però significativa presència, llevat del Baix Penedès del qual, no sols entre els venedors, sinó que en tots els 552 documents, no apareix cap referència. Com ja dèiem l'any passat, aquest comportament, més que reflectir una actitud especialment reàcia davant el crèdit a llarg termini, ens indica que els habitants del Baix Penedès preferien un altre (o altres) mercats, deixant de banda Barcelona.

ELS COMPRADORS

Hi ha més barcelonins comprant rendes que no venent-les (76,26% contra 56,52%); per això el mapa II mostra una major feblesa de les altres zones. El Bages juntament amb ambdós Vallès són les úniques comarques que suporten la creixuda de Barcelona i no es pot dir que el monestir de Montserrat modifiqui els resultats, ja que no compra cap renda. És la comarca i no el monestir la que compra l'1,44% del

total de les rendes. En canvi, el comportament del Baix Llobregat indica que és una comarca venedora de rendes i no pas compradora. En conjunt, la zona 1 baixa fins al 4,34% com a compradora, enfront de la zona 0 que augmenta espectacularment (fins al 78,8%), la qual cosa vol dir que Barcelona drena cap a si les rendes del Principat, no només fent servir el canal de les rendes agràries, de caire feudal, sinó també a través del mercat de crèdit a llarg termini, com fa igualment a través de la resta de mercats comercials de la ciutat.

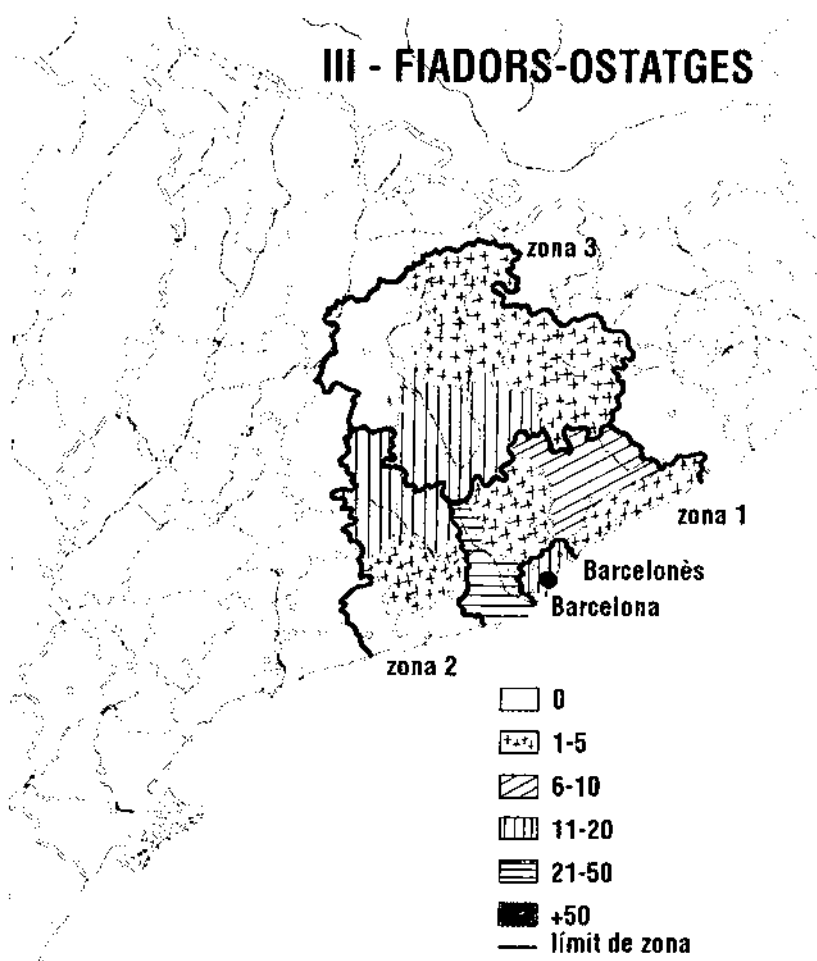
Pel que fa al Penedès, només de l'Alt Penedès (i de l'Anoia) apareixen referències, però (el mapa no ens ha d'enganyar) percentualment s'hi troben més referències que de les comarques de la zona 3 (exclòs el Bages, és clar), el 0,9% enfront al 0,18%. En conjunt, la zona 2 baixa un punt percentual com a compradora respecte al seu paper com a venedora. Per tant pateix el drenatge de la zona 0, però en un nivell inferior al de la zona 1, que baixa més de 5 punts, i al de la zona 3, que pateix una diferència de 2 punts.

ELS FIADORS I ELS OSTATGES

Els llocs més habituals de reclusió dels ostatics són: a) la de l'ostatge, b) alguns monestirs dels afores de Barcelona, c) la ciutat de Barcelona, o bé es restringeix al perímetre de les muralles de Jaume I (*infra moenia vetera*), i d) dins la vila de Sant Boi de Llobregat. Vist això no pot sorprendre el pes tan gran del Baix Llobregat. Aquesta comarca, no obstant, presenta una importància que depassa aquesta anècdota, i és que no podem oblidar que conté els tres punts més importants per on es podia passar el Llobregat: el pont de barques situat a Sant Boi, la barca de Sant Andreu, situada a Sant Andreu de la Barca, i el pont de pedra, originàriament romà, de Martorell. La seva importància es pot copsar veient que el seu nombre de referències al mapa III és superior a les del Barcelonès, si bé la major part corresponen als ostatics de Sant Boi, que arriba a les 49 referències, fregant amb això el màxim nivell que hem considerat en la confecció d'aquests mapes.

Els fiadors i ostatics del monestir de Montserrat, altre cop fan notòria la presència bagenca (1,99%), però en aquest cas per sota de la presència de l'Anoia (3,62%), fenomen que hem d'explicar pel pri-

III - FIADORS-OSTATGES

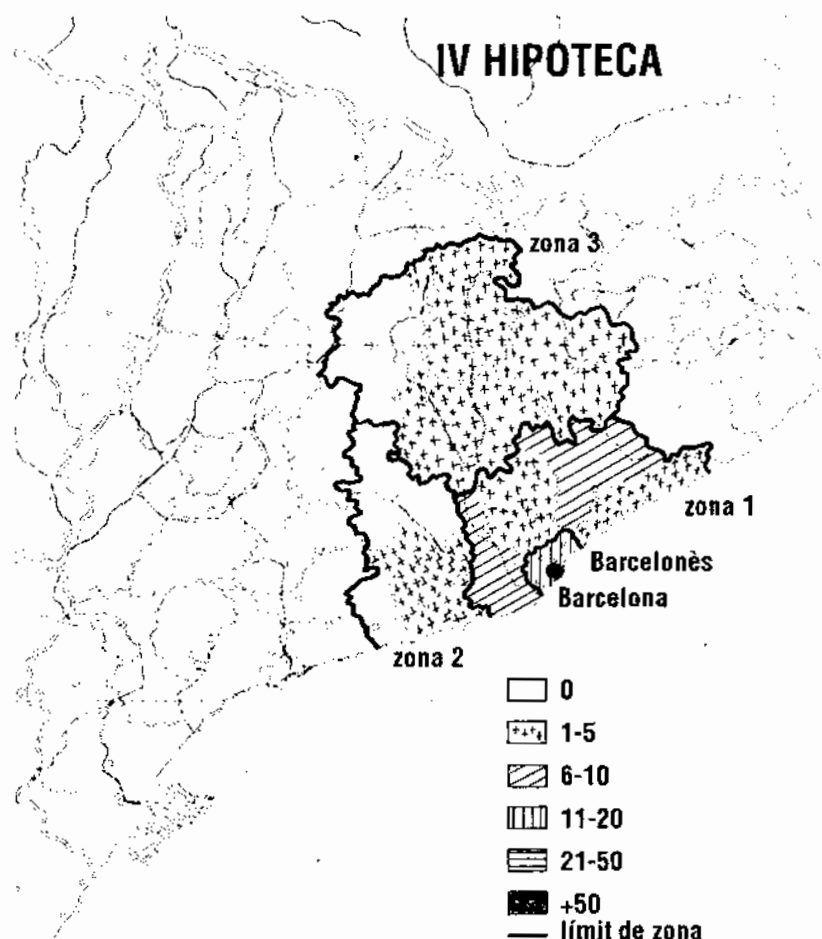
mer punt que vèiem sobre el costum d'assenyalar la casa de l'ostatge com a lloc de reclusió. Així mateix, el Vallès Oriental es comporta de forma diferent que l'Occidental: si l'Oriental encara manté un 1,08% de les referències, l'Occidental baixa fins al 0,9%. És d'assenyalar que l'Oriental és la zona del Vallès més allunyada de Barcelona.

D'altra banda, encara que la resta de comarques semblen repartir-se les referències de forma homogènia, percentualment no és així:

L'Alt Penedès agrupa el 0,72% de les referències, per sobre del Berguedà (0,36%), l'Osona (0,18%) i fins i tot del Maresme (0,18%), i només per sota del Vallès Occidental (0,9%).

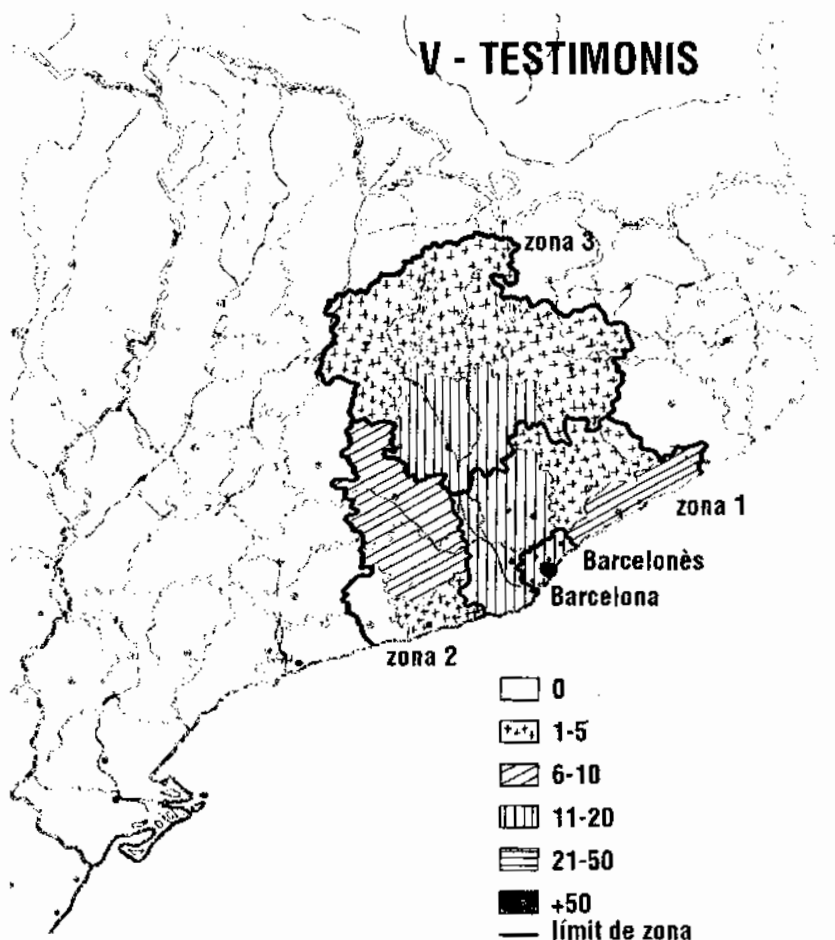
L'OBLIGACIÓ ESPECIAL O HIPOTECA

Respecte al lloc on se situa el bé hipotecat especialment en el contracte (mapa IV), resulta evident que hi ha una preferència palesa

per les comarques del Baix Llobregat i del Vallès Oriental, per tant dins de la zona 1 (a la segona anella que havíem definit).

En canvi, les referències al Penedès són escassíssimes i tota la zona 2, en conjunt, està per sota de la zona 3, no passant la primera de 0,36% i arribant la segona a l'1,08%. Els compradors del mercat barceloní, doncs, no estaven interessats a garantir els contractes que feien amb béns penedesencs.

ELS TESTIMONIS

De nou, i no podia ser d'altra manera en el cas dels testimonis, la presència física dels quals era necessària en la confecció dels documents, la proximitat a Barcelona és el factor decisiu en l'aparició de referències, tal com ens mostra el mapa V.

Hem de remarcar que l'Alt Penedès (i encara més l'Anoia) estan a l'alçada d'una comarca com el Maresme, que està tocant Barcelona, i per sobre del Vallès Oriental. És més, aquesta importància desdii la feblesa que mostrava el Penedès, en conjunt, en els mapes anteriors; la qual cosa ens fa pensar que els penedesencs venien a Barcelona amb certa assiduitat, encara que no ho fessin per negociar crèdits a llarg termini.

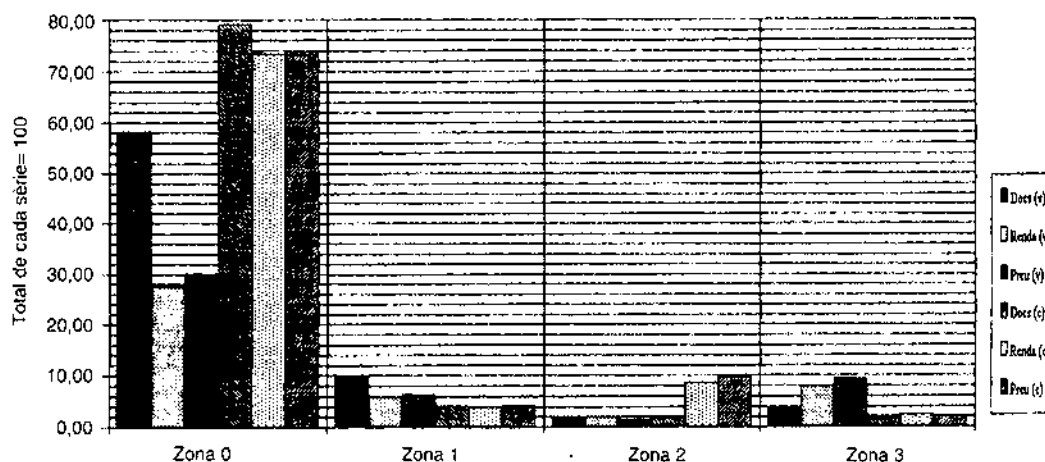
Arribats a l'últim mapa hem de fer una reflexió que havíem intuït ja anteriorment: la configuració de les anelles té un accident geogràfic que a distorsiona, el Llobregat. No és gens d'estranyar que sigui a l'apartat dels testimonis on, de forma més clara, es manifesta la veritable naturalesa de les anelles, ja que, com hem dit, els testimonis devien d'ésser presents en la confecció del document. El mapa ens mostra com, sortint de Barcelona, hi ha una àrea privilegiada i homogènia compresa pel Barcelonès, el Baix Llobregat, el Vallès Occidental i el Bages; al temps que es veuen dues àrees secundàries: l'Alt Penedès i l'Anoia, comarques regades per aquest afluent del Llobregat, i, al costat oposat, el Maresme.

PES ECONÒMIC RESPECTE AL TOTAL DE VENDES

Per poder mesurar alhora tres magnituds de dades diferents, les hem reduïdes, separatament, al tant per cent del total de cada una d'elles, obtenint així un índex comú per a totes tres. Hem separat les quatre zones (gràfic 2) de les comarques (gràfic 3), amb l'exclusió de Barcelona en aquest darrer per criteris de claredat en la presentació de les dades.

Novament veiem que és poca cosa el que cau fora de l'àmbit barceloní. Les altres zones amb problemes si arriben a l'índex 10. Si anem més al detall, veurem que el valor de les rendes venudes i dels

Gràfic 2: Pes econòmic per zones

seus preus són inferiors al volum de documents que les genera, és a dir que el valor unitari de cada document és petit. El mateix passa amb les rendes comprades, però en molta menor mesura: si la relació en les rendes venudes és de 58,33 per al pes dels documents, enfront del 27,38 de les rendes i el 30,04 dels preus, en les rendes comprades l'índex per als documents és del 79,08, enfront del 73,55 de les rendes i el 74,06 dels preus. També resulta evident que, tant en nombre de documents com en el seu valor, les compres superen de lluny les vendes. Encara més, els preus superen les rendes en ambdós casos. Que el preu sigui superior a la renda significa que la raó dels contractes (el que podríem dir l'"interès" del crèdit) és favorable als venedors, i que el valor de les compres sigui superior a les vendes indica que l'oferta de rendes excedeix la demanda i necessita la demanda de les altres zones per equilibrar oferta i demanda. No ens equivoquem, Barcelona té la capacitat econòmica d'atreure aquestes rendes cap al seu mercat però, malgrat la despesa inicial, les rendes anuals, els "interessos" del crèdit, drenaran la riquesa del Principat cap a ella.

La zona 1 es comporta de manera semblant, a una escala molt menor, quant a les vendes de renda, però les compres són menors que les vendes tant en el que es refereix a nombre de documents com a valor de les rendes i, a més, el valor del preu de les compres

sobrepassa no sols el de les rendes, sinó també el dels documents. Així, hem de dir que la zona 1, al contrari que la zona 0, ven més rendes que no en compra, però ven rendes més petites que les que compra i, així, gairebé equilibra els dos aspectes.

La zona 2 és la que més ens interessa: a un nivell molt baix, però amb la mateixa tendència de les zones anteriors, les vendes de renda tenen un valor econòmic inferior al seu pes documental (2,04), llevat que el volum de les rendes (1,98) supera el dels preus (1,36), és a dir, la raó dels contractes beneficia els compradors. El més interessant, però, és el comportament dels compradors de la zona 2: amb molts pocs documents (1,70) compren rendes per valor molt superior (8,48) i a un preu encara superior (9,65), assolint uns valors només superats per la zona 0. Aquest comportament indica que compren pocs documents, però d'un valor molt alt, tot i que a una raó desfavorable.

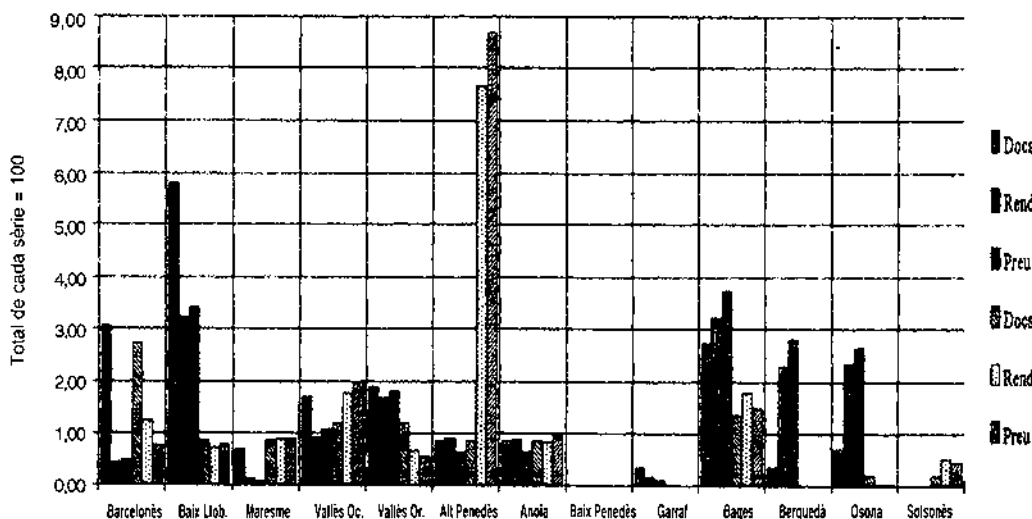
Finalment, la zona 3 presenta un comportament diferent dels venedors que el que hem vist fins ara a les altres zones, ja que el valor de rendes (7,86) i preus (9,18) supera el seu pes documental (3,74) i, el més interessant, només va per darrere dels valors de la zona 0. Els compradors d'aquesta zona es comporten d'igual manera que els de la zona 1: el valor de rendes (2,32) i preus (1,95) supera el seu pes documental (1,70), si bé en molt poc; en canvi podem veure que la raó dels documents afavoreix els compradors, cas únic en totes les zones. Així, com a venedors, la gent d'aquesta zona fan pocs documents (més, però, que els de la zona 2) amb un valor econòmic molt elevat, mentre que, com a compradors, encara fan menys documents per un valor molt moderat i amb una raó que els és favorable.

Al principi d'aquest treball ens plantejàvem afegir la zona 3 per tenir un punt de referència del mateix nivell amb el Penedès (és a dir, que pertanyés a la tercera anella del mercat barceloní). Ara hem vist en què s'assemblen aquestes dues zones i s'oposen a les altres dues: el valor econòmic dels documents és superior al seu pes documental. La zona 2, però, no respon a aquest model a l'hora de vendre documents, però és que és la zona que menys documents ven i per menor valor econòmic, enfront de la zona 3 que, com a venedora, només és depassada per la zona 0. A l'inrevés, només la zona 0 supera la zona 2 com a compradora de rendes, en valor, no en nom-

bre de documents, mentre que la zona 3 amb el mateix pes documental aconseguia valors quatre vegades més baixos. En resum, podem suggerir que la gent de la tercera anella s'estimava més fer pocs documents de valor molt alt (segurament per estalviar-se viatges). Ara bé, hem dit que el mercat barceloní era excedentari en oferta de crèdit; per tant, el normal és que atragués cap a si la demanda exterior de crèdit, com en el cas de les zones 1 i 3, però el Penedès arriba al mercat barceloní a comprar, a ofertar crèdit amb documents d'alt valor unitari, d'aquí que l'aconsegueixi en condicions desfavorables. Potser és per això que han d'anar a Barcelona, perquè no poden col·locar en el seu mercat documents de tan alt valor unitari, mentre que potser sí que és capaç d'absorbir les petites operacions, la qual cosa explicaria l'escassetat de les vendes de la zona 2 en el mercat barceloní, i, tot i que no coneixem de primera mà el mercat penedesenc, sembla que seria un mercat orientat al petit crèdit pagès i amb un sostre econòmic per a les rendes, per sobre del qual s'hauria de recórrer a mercats més potents com, per exemple, el de Barcelona.

Abans d'acabar donarem una ullada a les comarques per separat (gràfic 3). No ens hi entretindrem gaire, ja que això ens allargaria

Gràfic 3: Pes econòmic per comarques (exclosa Barcelona)

massa. Les reflexions que hem fet per explicar el comportament de les zones serveixen també per explicar el comportament de cada comarca. Ens deturarem, però, en les comarques de la zona 2, que són l'objecte del nostre estudi, i afegirem algun comentari sobre les altres:

L'Alt Penedès és qui fa que la zona 2 tingui el comportament fortament comprador que hem assenyalat, mentre que, com a venedora, col·loca els contractes amb una raó favorable als compradors; per tant, a l'hora de vendre afavoreix els compradors i a l'hora de comprar, els venedors. El raonament que hem fet per al conjunt de la zona 2 s'hi adiu completament.

Del Baix Penedès, res en podem dir, no hi ha dades, la qual cosa ens fa pensar que els seus contractes no depassaren mai el sostre econòmic que obligava a cercar mercats més poderosos. El Garraf sí que apareix, però únicament com a venedor i, com en el cas de l'Alt Penedès, encara que a un nivell econòmic i documental inferior, aquestes vendes beneficiaven els compradors en la raó.

L'Anoia repeteix aquesta estructura de les vendes de renda a un nivell molt similar al de l'Alt Penedès, i respecte a les compres, també beneficien els venedors en la raó, com en el cas de l'Alt Penedès, però el valor econòmic és molt proper al pes documental, amb la qual cosa tot el conjunt resulta molt anivellat. La diferència entre compres i vendes, tant en volum econòmic com en pes documental, és la menor de tota la mostra.

Una observació final: a cada zona hi ha una comarca principal. El cas més patent és el de l'Alt Penedès, però el Bages imposa també la seva estructura a la zona 3 i el Baix Llobregat a la zona 1; tot i que el Vallès Occidental és la comarca més compradora de la zona 1, l'estructura de les compres és més semblant a la del Baix Llobregat que a la del Vallès Occidental.

CONCLUSIONS

Com ja vàrem assenyalar l'any passat, l'escassetat de les dades ens mou a una obligada prudència, però un cop esmicolades i examinades amb cura, sembla que podem afirmar algunes tendències:

1. El mercat de crèdit barceloní és bàsicament local necessita, però, atreure demandants exteriors de crèdit per satisfer l'excedent d'oferta del seu mercat, per casar totes les seves operacions o, si es vol dir d'una altra manera, importa rendes a canvi dels seus excedents de capital. La nostra pretensió és estudiar i comparar els negocis penedesencs, però les tres zones aquí estudiades no exhausteixen, ni de bon tros, el volum de negoci exterior del mercat barceloní.

2. El Penedès aporta al mercat barceloní més venedors (demandants de crèdit) que compradors (ofertants de crèdit) i va a la cua de les tres zones que hem establert en nombre de documents; però en valor econòmic, són poderosos compradors, només per darrere dels barcelonins. Això val per al conjunt de la zona 2, però especialment per a l'Alt Penedès, que imposa la seva tendència a la seva zona.

3. El pes del monestir de Montserrat magnifica la visió del Bages, especialment com a venedor de rendes; però, el pes de la comarca, si excloem els documents del monestir, ens revela que ens hem de replantejar l'estructura geogràfica de les anelles en que s'expandeix el mercat barceloní, donant gran importància a l'eix que suposa el curs del Llobregat, juntament amb l'eix secundari del curs de l'Anoia.

4. El comprador de rendes barceloní expressa poca predilecció per demanar garanties dins el Penedès i, per tant, no és aquesta una via de penetració dels interessos barcelonins a la zona. Utilitza altres vies, però no és aquí el lloc adient d'analitzar-les.

5. L'aparició d'un nombre moderadament important de testimonis penedesencs, molt més nombrosos que venedors o compradors, ens porta a afirmar que els penedesencs anaven relativament sovint a Barcelona per als seus afers, participant en poques ocasions en les operacions creditícies a llarg termini; ara bé, quan ho feien, contractaven operacions d'alt valor econòmic. Com dèiem l'any passat, això no vol dir que utilitzessin poc el crèdit a llarg termini, sinó que Barcelona va ser per a ells un mercat secundari on col·locar aquestes operacions que requerien volums més importants de capital, especialment com a ofertants de crèdit, en competència amb els mateixos barcelonins.

6. Per últim direm que, com hem vist, el pes econòmic de l'Alt Penedès és molt més gran del que hom esperaria del volum documental que generà, però les altres comarques penedesenques no seguiren la mateixa tònica, donant la impressió de necessitar en molt poques ocasions el recurs a aquest mercat secundari de què parlàvem.

En resum: esperem haver contribuït a conèixer millor el Penedès de la segona meitat del segle XIV, encara que sigui des de l'òptica esbiaixada del mercat de crèdit a llarg termini de Barcelona, així com a entendre millor alguns dels mecanismes que relacionaven la metròpoli amb les seves zones d'influència.